

Minister Blok vergroot rol kernwapens in Nederlands veiligheidsbeleid

Policy brief t.b.v. AO Nucleaire Ontwapening 4 oktober 2018

Inleiding

Op 15 mei dit jaar riepen de leden Sjoerdsma, Van Helvert en Voordewind in motie 33 694 nr. 15 de regering op om 'een strategie te formuleren om wereldwijde nucleaire ontwapening te bevorderen en de Kamer hier voor het zomerreces over te informeren'. De brief van minister Blok van 21 juni jl. is de reactie op deze motie en staat op de agenda van het algemeen overleg van 4 oktober. PAX en het Rode Kruis zijn teleurgesteld dat de motie die namens drie coalitiepartijen werd ingediend en die een brede steun in de Tweede Kamer heeft gekregen, niet tot een meer progressieve strategie ten behoeve van nucleaire ontwapening heeft geleid.

Onze oproep

De afgelopen drie regeringen hebben het verkleinen van de rol van kernwapens in nationale doctrines altijd als speerpunt van beleid gehad. PAX en het Rode Kruis roepen de leden van de vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken op:

1. De voorgenomen verslechtering in het Nederlandse nucleaire beleid niet te accepteren. PAX en het Rode Kruis vinden dat de Nederlandse regering het goede voorbeeld zou moeten geven en een strategie aan de Kamer moet sturen die er toe leidt dat de Nederlandse bijdrage aan de NAVO kernwapentaak wordt afgebouwd tot nul.
2. De regering op te roepen om een plan op te stellen met stappen die de Nederlandse regering kan zetten voordat er over gegaan kan worden tot het tekenen van het VN kernwapenverbod.
3. De regering op te roepen om gehoor te geven aan de oproep van de Tweede Kamer transparant te zijn over kernwapens in Nederland, de verdragen die dit mogelijk maken en de kosten die gemaakt worden voor het uitvoeren van de NAVO kernwapentaak.

Verklein rol kernwapens in plaats van deze te vergroten

Op 15 maart 2018 stuurden minister Blok (BZ) en minister Bijleveld (DEF) een adviesaanvraag aan de Adviesraad van Internationale Vraagstukken (AIV) over de toekomstige rol van kernwapens.¹ De regering vraagt om een grondige analyse van de huidige en toekomstige rol van kernwapens en de rol die voor de NAVO als geheel en Nederland in het bijzonder is weggelegd. Gezien de doelstelling van Nederland om zich in te zetten voor een kernwapenvrije wereld, zou de regering het beleid zo moeten opstellen dat er geen toekomstige rol van kernwapens zal zijn. In zijn brief van 21 juni jl. formuleert minister Blok echter een stevige beleidswijziging: 'Hoewel deze brief zich richt op de Nederlandse ontwapeningsinzet, is het daarom goed de bredere nucleaire context in het achterhoofd te houden: **zolang er nucleaire wapens zijn, zal nucleaire afschrikking in NAVO-verband een belangrijke rol in het Nederlandse veiligheidsbeleid blijven spelen**'.

¹ Adviesaanvraag over de toekomstige rol van kernwapens aan de Adviesraad Internationale Vraagstukken, <https://aiv-advies.nl/9nf/in-voorbereiding/adviesaanvragen/toekomstige-rol-van-kernwapens/publicaties/toekomstige-rol-van-kernwapens>

Onder Balkenende IV, Rutte I, Rutte II en Rutte III was het juist de inzet van het regeringsbeleid om de rol van kernwapens in nationale doctrines en nationaal veiligheidsbeleid te verkleinen. Wereldwijd is de consensus dat nucleaire risico's het sterkst worden verlaagd door de prominente rol van kernwapens in veiligheidsstrategieën te verminderen. Dit was in 2010 een van de belangrijkste afspraken binnen het Actieplan dat de VN-lidstaten die het Non-proliferatieverdrag (NPV) tekenden met elkaar opstelden als uitkomst van de NPV conferentie dat jaar: In het slotdocument van de NPV- Herzieningsconferentie in 2010 spraken alle lidstaten af beleid te ontwikkelen dat volledig compatibel is met het NPV en het streven naar een wereld zonder nucleaire wapens (Actie 1), onder meer door "To further diminish the role and significance of nuclear weapons in all military and security concepts, doctrines and policies".² Deze afspraak opzij schuiven en kernwapens plots een prominente rol in het Nederlandse veiligheidsbeleid geven is wat PAX en het Rode Kruis betreft dan ook een onacceptabele stap.

- ◆ Welke urgente reden heeft de minister om deze draai te maken en de rol van kernwapens in nationaal veiligheidsbeleid te vergroten in plaats van te verkleinen?
- ◆ Deelt de minister de conclusie dat dit indruist tegen de afspraken gemaakt tijdens de NPV- Herzieningsconferentie van 2010?
- ◆ Deelt de minister de mening dat dit een slecht signaal naar de internationale gemeenschap zendt, namelijk dat de positie waarin Nederland streeft naar een kernwapenvrije wereld en de positie dat Nederland vasthoudt aan nucleaire afschrikking zolang er kernwapens in de wereld zijn, posities zijn die niet met elkaar verenigbaar zijn?
- ◆ Deelt de minister de mening dat dit haaks staat op het beleid van NAVO-lidstaten die juist een kleinere rol toewijzen aan kernwapens (o.a. Denemarken, IJsland, Litouwen, Noorwegen en Spanje). Deelt de minister de mening dat deze landen binnen de NAVO nog steeds als volwaardig bondgenoot worden gezien?
- ◆ Is de minister bereid om de rol van kernwapens in het Nederlandse veiligheidsbeleid alsnog te schrappen en een strategie op te stellen met stappen die nodig zijn om tot dat doel te komen?

Brede maatschappelijke steun voor verbod op kernwapens

Opvallend in de brief van Blok is verder dat hij aangeeft dat de regering de historisch sterkte steun vanuit de samenleving voor nucleaire ontwapening steunt. Uit een onderzoek van het Rode Kruis blijkt dat 85% vindt dat Nederland het wereldwijde verbod op kernwapens moet ondertekenen.³ Uit een onderzoek van YouGov blijkt dat de meerderheid van de Nederlandse bevolking vindt dat Nederland geen kernwapens op haar grondgebied mag hebben en een ruime meerderheid vindt dat Nederland het VN-kernwapenverbod moet tekenen en dat Nederlandse investeringen in kernwapens verboden moeten worden.⁴ Dezelfde mening is te zien in het onderzoek in andere 'host nations'. Het maatschappelijk middenveld roept de regering al langere tijd op om het VN verbod op kernwapens te tekenen. Naast de 122 landen die het verdrag tot stand hebben gebracht en bezig zijn met het proces

² 2010 Herzieningsconferentie van Non-Proliferatieverdrag – Slotdocument (2010), p. 18, Actie 1: [https://undocs.org/NPT/CONF.2010/50%20\(VOL.I\)](https://undocs.org/NPT/CONF.2010/50%20(VOL.I))

³ <https://www.rodekruis.nl/persbericht/rode-kruis-hoopvol-uitkomst-onderhandelingsconferentie-kernwapens/>

⁴ "A YouGov Poll of four NATO States: One Year On, European Attitudes toward the Treaty on the Prohibition of Nuclear", juli 2018. http://www.icanw.org/wp-content/uploads/2018/07/YouGov_ICAN_EUNATOTPNW2018.pdf

van ondertekening en ratificatie heeft ook het Europees Parlement Europese lidstaten opgeroepen het VN verbod te gaan steunen.⁵

- ◆ Is de minister bereid te onderzoeken welke nationale stappen er gezet moeten worden voordat Nederland over kan gaan tot ondertekening van het VN verbod?

Transparantie

In zijn brief noemt Minister Blok het vergroten van transparantie door en tussen kernwapenbezitters over nucleaire arsenalen als een van die vertrouwenwekkende maatregelen die spanningen kunnen verminderen en stabiliteit kunnen verhogen. PAX en het Rode Kruis constateren dat de regering enerzijds internationale transparantie wil vergroten, maar anderzijds zelf geen openheid geeft over de aanwezigheid van kernwapens in Nederland. De regering 'bevestigt noch te ontkent' dat er kernwapens op Nederlands grondgebied liggen. Leden van de Tweede Kamer hebben herhaaldelijk gevraagd om meer transparantie over kernwapens in Nederland en het nucleaire beleid dat Nederland voert. Nog steeds is hier op geen enkele manier aan tegemoet gekomen. Dit maakt het democratisch gehalte van het Nederlandse nucleaire beleid ongelooftwaardig.

De bilaterale verdragen op basis waarvan er kernwapens in Nederland gestationeerd zijn, stuurt de regering niet naar de Kamer, ondanks herhaalde verzoeken. De regering geeft geen inzage in de geplande plaatsing van nieuwe kernwapens op de luchtmachtbasis Volkel. De regering deelt geen informatie over de kosten van de nucleaire taak die Nederland in NAVO verband uitvoert. Er is openbaar noch vertrouwelijk informatie met de Kamer gedeeld over de wijze waarop de regering nucleaire risico's wil verlagen. Tegelijkertijd roept de Nederlandse regering kernwapenstaten wel op om transparant te zijn.

- ◆ Is de minister bereid om een einde te brengen aan het beleid van bevestigen noch ontkennen en openheid te geven over de aanwezigheid van kernwapens in Nederland?
- ◆ Is de minister bereid de bilaterale verdragen op basis waarvan er Amerikaanse kernwapens in Nederland gestationeerd zijn naar de Kamer te sturen?
- ◆ Is de minister bereid de bondgenootschappelijke afspraak met de Kamer te delen op basis waarvan zij de Kamer deze informatie steeds blijft onthouden?
- ◆ Is de minister bereid om de Kamer te informeren over de planning van de plaatsing van nieuwe zogenaamde gemoderniseerde kernwapens, de B61-12, in Nederland?
- ◆ Is de minister bereid om de Kamer te informeren over de kosten die Nederland maakt voor de zogenaamde modernisering van de huidige B61?
- ◆ Is de minister bereid de Kamer te informeren over alle kosten die Nederland maakt in samenhang met de nucleaire taak?
- ◆ Is de minister bereid om openheid van zaken te geven over de Nederlandse inzet en strategie in NAVO-verband op dit thema. Wat zegt Nederland bijvoorbeeld binnen de Nuclear Planning Group, High Level Group en North Atlantic Council en wat is het antwoord van bondgenoten?
- ◆ Is de regering bereid de Kamer (desnoods vertrouwelijk) te informeren over de wijze waarop het nucleaire risico's vermindert.

⁵ European Parliament recommendation of 5 July 2018 to the Council on the 73rd session of the United Nations General Assembly, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2018-0312&language=EN&ring=A8-2018-0230>

PAX & Rode Kruis Policy Brief | 21 september 2018

Over het Nederlandse Rode Kruis

Het voorkomen en verzachten van menselijk lijden waar dan ook, het beschermen van levens en gezondheid en het waarborgen van respect voor de mens. Dat is de missie van het Rode Kruis. Onze bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar hen die het meest kwetsbaar zijn tijdens gewapende conflicten, rampen en andere noodsituaties.
Voor meer informatie: www.rodekruis.nl

Contact

Boukje Pieters

bpeters@recross.nl

06-12362086

Over PAX

PAX staat voorvrede. Samen met mensen in conflictgebieden en betrokken burgers wereldwijd werkt PAX aan een menswaardige, democratische en vreedzame samenleving, overal in de wereld.
Meer informatie: www.paxvoorvrede.nl.

Contact

Krista van Velzen

vanvelzen@paxforpeace.nl

06-53220409

Contact

Selma van Oostwaard

vanoostwaard@paxforpeace.nl

06-22508732